

الرسياسته وله کېشائىن

داسىر فەرنتاھن اسلام ايت فەرسەمان

قاعده فەرسەمان ايت ادا ۴ دەعن تۈرۈچ دەكۈس اولە دەقتۇر طە حسین دەدالىم تۈلىسىن دەدالىم كىتابىن الفتنة الکرى اي مىرى كىتراشنى ۲ دان ۲۱۰ يىغىن تەۋە دەعن چارا ۲۱۰ يىغىن عادل بىخ سۈورە دەداشنى كىت ادالە منجادى سوات رەبجاڭ يىغىن بايىك سکالىي باكى كىت مەھىئوی سىلوق بىلوق فەرنتاھن دەدالىم فرمۇلاۇن بىر كراچان دەدالىم اسلام

كعادىلەن سىيد نا عمر

(۲)

كعادىلەن دان فەرسەمان يەھىسىر و اولە رسول الله (ص) اينلە يىغىن منجادىكىن قوم قېرىش بىر غۇن دان مۇسووهين بارڭالىي اد او رغۇغۇ بىرتاڭ مەفاف اسلام تىدق مەنسۇ خەكىن كېپىسان بىرھەمبى عبدى دان تىدق مەلارغۇ او رغۇرامى درەندىھەمبى سەتىھە درەند سەتەھەن تىتاھى مەرىك يېتىھە مەقىتىھەي روایة فرمۇلان اسلام مەرىكىڭ اكىن مەندىقكەن لەڭكە يېتىر بىر سەتىھە دەلەشكەن اولە اسلام كېتىك اىي مەماكىن دانقاڭا سىئورۇغ يىغىن مەرىكىڭ دەعن سىئورۇغ ھەمبى تېۋىن دەدەفان الله سېھىمانه و تىعالىي فەركارا اين سەھاج ادالە سوات كىجادىن يېشىرى داز مەندۇشى معنى دەدالىم توارىخ مائىسىي اىي جوڭ سەفركارا يىغىن مەستىحق دان اكىن بىر كىسن كەندىنىش سەكىران حال احول او رغ ۲ اسلام بىر جالن مەغىكىۋە داسىرن يېتىتتە دەعن تىدق دەھالىي اولە سسۇت رېتىاشن سەرفت رېتىاشن ۲ يېتىر بەر دەندىق فەتىھ دان فىچىرۇپ يېتىھە دلالودىن.

الله تىله مەفرۇضوکن سەمېھىغ كائىس او رغ ۲ يىغىن مەرىكىڭ دان ھەمبى سەھىما دەمكىن جوڭ مەرىك دەفرصوکن بىر فەرس سەكىمان جوڭ دەفرصوکن كەندىق مەرىك سفای بىرھاتى اخلاقىن كەندىان الله تىله مەلەھىرا (مەحرامكىن) دازە او رغ يىغىن تىرسىبە دان تىله مەننىشىعكەن اكىام يىغىن ساتو باكى كىدو ۲۱۰ فيېق اىست باكىي باكىي او رغ يىغىن مەرىكىڭ دان باكىي ھەمبى تېۋىن دەعن اين راسان تەھلايق مەنچىجوقكىن بىھوا فەتنە ۲۵۰ اكىام بىر جالن مەغىكىۋە فەرجلانىن يېشىرى اكىن مەھىئا فوسكەن

قاعده يىغىن منجادى داسىر يېتىھە دەدیرىكىن اولە خەلیفە ابوبکر دان عمر اتس سۆسەن فەرنتاھن سمات ۲ كەدوان بىر فەندىو كەند اساس فەرجلانىن رسول الله (ص) دان بىراختىار دەعن سەدائى او فيان مەباوا رۇعىة جلات منورە جىچىن فەرجلانىن دان سەموا كەرقەشكە رسول الله (ص) مىيمىھ تىلە تۈركىز دەعن بايىك كەند او رغۇرامى يىغىن توجوا دان سمات ۲ مەندىرېكىن كعادىلەن دەعن سەفتە ۲ دەن كەند مائىسىي .

تەۋافىيە راسان كىت مەندىرېكىن دەلیل بىر كنان دەعن اين - دەسىن ساي كەمر مەشىغىتكەن سىياف يېتىرلۇف بىھوا كەتىيەن اسلام ايت مەباوا دوا فەتنە يېتىر بىر دان يىغىن مەستىحق - يېھىنەن مەعاساكىن الله (التوحيد) ؛ يېشكەدوا: فەرسەمان دا ئاتارا سەكلەن مائىسىي (المساواة). اتس اين فەھاتىلە فەرمان الله: دەيىا اىيەلەن اس اخلىقناكىم من ذكر وأنتى وجعلناكم شعوبنا وقبائل لتعارفوا ان اکرمكم عند الله اتقاكم ان الله علیم خير» .

مقصودىن: «واھىي سەكلەن مائىسىي بىھوا من كامىي تىلە منجادىكىن كامو درەند سىئورۇغ للاڭكى دان سىئورۇغ فەرمۇوان دان كامىي تىلە منجادىكىن كامو بىر بېشى ۲ دان بىر فەۋاق ۲ سفای كامو بىر كەنمەن ۲، بىھوا سىشكۈھن او رغ ۲ يېتىر مەلە دەندىكامو اىيالە او رغ ۲ يىغىن تەقوىي» .

مشارکة مریک دان مندانگن سوات چارا کعادیلن
یغ تیدق سسوای دغان مصلحه اورغ بسر ۲ مریک
دان بیرغ هریک کفرد رسول الله (ص) دالم هرکارا این
لبه بسر درف دیرغن کفرد بليو دغان کران میالهکن
کفرچیان مریک کفرد برها ۳ دان میرو سفای مریک
مبواع سکل بند ۲۱ یغ منجادی فراتارا آن (واسطه)
دان تارا مریک دغان توہن یغمها اسا.

سکلین اورغ مغتهوی بهوار رسول الله (ص) فرن
برلمه لمبوا دان کفرد مغهاده سرت یواکن اورغ
بس ۳ قوش دغان توجوان هندق مناریق مریک کفرد
اسلام یغ سده ننتو حال ایت اکن مغواتکن سروان
یکندا یغ بهارو ایت. بوله جادی جوک فراسان
یکندا ترسبوه تله منجاهیکن یکندا ترلای دان تیدق
مغاند هکن اورغ ۲ لابن یغلبه رنده طرف کدو دکن
دان تنتع اینله توہن یغها برکواس تله منفلق
دغان کنجهن سفرت یغترسبو دال دال القرآن سیکمان
قصه این ام مکتوم یغ مقصودن : دای (محمد) تله
برماس موك دان بر فالیغ تسلک سورغ بوت تله داتغ
کفدان . اف تاءوکه اشکو بار غکالی اورغ بوت ایت
لبه سوچی هاتین اتو سوک متریما فاجران مک بر فائده
فاجران ۲ ایت باکین . اد فون اور غیغ کای ایت مک
اشکو برهارف کفدان ذد حال اشکو تیاد بر دوس جك
ای تیاد سوک هم بر سیمه کن دیرین (برا یمان) . اد فون
اورغ بوت ایت داتغ کفداشکو دغان بر سکرا سدغ ای
تاکوه کفدا الله مک اشکو لیهه درف ملاین . سکالی ۲
جاجش بکیتو سشکو هن ایات ۲ الله جادی فاجران
بار غسیاف یغ ما و هندقه ای مغیثه الله . ایات ۲ ایت
دال د کتاب یحمدنا لاکی یغکی دان سوچی .

پات سکارغ بهوا فرسمان سموا فریشكه ایت
منجادی ساله سوات درف دوا اساس یغ اسلام بر دیری
داتسن یأیت توحید دان کعادیلن رسول الله (ص)
تله مشکوناکن کدوا ۲۱ داسر یغترسبو سمنجق ای اد
دمکه لاکی هفک ماس بر فنده کمدیه سه غک تله
تنف اقرار دال د حیوا اورغ ۲ اسلام بهوا کعادیلن
ایت سندي یغ مستحق دال د اسلام : ترکلنجیر
دال ماس مفرجاکن بر معنی ترکلے غیر درف اسلام .

فرهمیان دان محرامکن سکالی . تیدقکه توہن تله
منجادیکن فرکارا مردیکاکن همب سهیا ایت سفرکارا
یغ منجادی ربوت دانتارا اورغ ۲ اسلام سفای مریک
داقه میمیفن فهلا یغبر دغان کرانان دسیسی الله ؟
توہن جوک تله میوک بیراف با پیق فستود دال
اکام دغان تیدق سورغ همب تبوسن ماسوکن
ملانکن قربوسه ای . فندیکات باق جالن یهدسدیاکن
اوله الله باکی سسیاف یغ هندقی رهشتی مردیکاکن
همب دان دجادیکن فرکارا مردیکاکن همب ایت
سفرت یغتله دسویکن تادی منجادی عمل ۲ صالح
تسهه توغموان اورغ ۲ اسلام کفداش دان دجادیکن
(مردیکاکن همب ایت) سباکی ، کفاره ، منیوس
ستهه ۲ کسلاهن . اسلام تیدق منیشکلکن سوات جالن
کران مودهکن مردیکاکن سورغ همب سهیا دغان
مغکالهکن دان منشر عکن باکی اورغ ۲ مسلمین .
قوم کفار قریش تله بیرغ کفرد رسول الله (ص)
کران بليو میرو کفرد فرکارا ۲۱ یغترسبو سه غک سای
همقیر ۳ فرجای سکیران رسول الله (ص) هان میرو قوم
قریش کفرد مغاسکن الله سهاج دغان تیدق میشو
سوسونن مشارکه دان اقتصاد مریک . دغان تیدق
میماکن دانتارا سورغ یغ مردیکا دغان سورغ
همب سهیا ، دافتارا یشکای دغان یغ مسکین ، دانتارا
یغ قواه دغان یغ لمه دان جک تیدق یکندا منسوخکن
اف یغد منسوخکن دال دال و باء سرت جک تیدق ای
مهمیل درف اور غکای دان هم بریکن کفرد اور غیغ
وقیر مسکین - سای برکات سکالی لاکی سکیران
رسول الله (ص) تله میرو قوم قریش هان بر توحید کفرد
الله سهاج دغان تیدق میتوه سوسونن مشارکه دان
اقتصاد مریک نسچای مریک دغان جمله یغتر باق
اکن میاهوہ - روان ایت دغان مودهکران قوم
قریش تیدق یکیتو نولس برایمان کفرد برها ملک
مریک مهمیل برها ایت هان سباکی جالن یوکن
سباکی توجوان یهد توجو کفدان - یهکن ای سباکی
سوات جالن انتو مشاریق قوم ۲ عرب جامیلیه یغلاين
دغان منداوه وائد درف مریکیت

فندیکات یکیمانفون قوم قریش تله میوسه
رسول الله (ص) کران یکندا تله میتوه چارا فراتوران

رسول الله (ص) تله منجالنکن قصاص اتس دبیری بليو سنديري کران منونیکن کعادیلن منکل سیدنا عمر قول تله مبتاکن دغۇن ترغۇن كىقدىكلىمن فسورهنجايى ۲ دىدالىم فرنتاهىن بەھوا مرىيەت اکن منرىما بالسن قصاص جىڭ مرىيەت چوای منونیکن کعادیلن كىدرىعە جلات.

فرته توپىۋە سئورۇغ رعىة جلات تله مقادۇ كىد اميرالمومنىن عمر ابن الخطاب بەھوا سئورۇغ فسورهنجايى تله موکلىن دغۇن سمات ۲ اپىايى. ستە سيدنا عمر منداۋە كىتراڭ يېغىن بەھەجىقىن سېنېرن فسورهنجايى ايت تله ملاكۆكىن كظالىمن مك ايفون ترۇس مېرىي فرنتە سفایي فسورهنجايى ايت بىرسىدىما منرىما بالسن قصاص ئايت اورغىغۇن تله موکل اکن دفوکل قول قىد كالىي اين.

كىجادىن اين مېكىن فسورهنجايى ۲ دان كىتوا ۲۱ يەڭلەين بەھەن كىد سيدنا عمر سفایي جاڭىن منجالنکن حکومىن ايت کران يەدمىكىن منداۋەتكىن كىن يېغىن تىدق بىياك يائىت اکن مزندەتكىن طرف فىكاوى ۲ كراجان كىد فنداڭىن رعىة جلات. فرمۇھەن اين تىدق دقرىيما اولە اميرالمومنىن عمر دان افييل مرىيەت تىدق بىرھەنئى ۲۳ مندىقىن مك اخىن سيدنا عمر بىرستوجو دغۇن شرط بەھوا اورغىغۇ مندۇوا رىضا معافىكىن فسورهنجايى يېغىن سالە ايت. كىسيمۇلۇن دغۇن بىرسو سەقايدا داقىتلە و سورهنجايى ايت موجۇھ اورغىغۇ مندۇھەن دان دغۇن کران ايت تىلەسلە ئى درفدى بالسن قصاص.

حجه اتوالسن سيدنا عمر منجالنکن حکومىن ايت اىيالە کران زرسول الله (ص) سندىرىي تله منجالنکن حکوم قصاص يېغىن ئىدىرىي بىكىدا سندىرىي قىد حال رسول الله (ص) لەھ مەلیا درفدى اومنىن (بەھەن درفدى سكلىن مخلوق) کران ايت كىتوا ۲۱ فەرمۇن تاھىن يەڭلەين تىدق بولە مەليلق درفدى منجالنکن حکومىن ايت ولو قۇن مەنئىي ئىدىرىي مرىيەت سندىرىي دان جىڭ مرىيەت اغىن مك هىنچلە خلېقە يېغىن مەكىن تراجو فەرمۇن تاھىن منجالنکن دغۇن فەقسە.

(برسمبۈغ)

اولە يەدمىكىن اورغۇ اسلام تىدق تراڭقى ۲ مىكىور رسول الله (ص) تىكىل بىكىدا بىھاكىكىن هرت ۲ رەفاسن فرۇغ يەددەفتىي دالىم فەراغن « خىن » فەحال اورغىغۇ مىكىورايت تىدق مەغىھەمى مىصلەخە رسول الله (ص) هەندىق منجىتىكىن ھانى كىتوا ۲۱ قىبلە يېغى ماسىيە ليار كەد اسلام. تىنافىي مالۇن قول اورغۇ ايت مىكىور بىراف كالىي بىر اولۇغ ۲ دغۇن كىنان : « أىدل يىا محمد فانك لم تعدل » (بىربوأة عادلە واهىي محمد كران ساي دافتىي توان تىدق بىلا كو عادل) .

فە مولان بىكىدا تىدق مەغانەتكىن تىكۈرەن يەشرىبۇۋە تىنافىي افىيل ددۇغنى سكالىي لاكىي فەركىن ايت مك رسول الله (ص) تۈرك لالى بىرسىدا : « مەغاف كامو برکات دەمكىن ! سىافىكە يەڭاڭىن بىربوأة عادل، جىڭ تىدق اکو ملاكۆكىن کعادىلن ! »

فە كىتىك ايت اورغۇرامىي تله بىرۇغ دان بىرسكىرە هەندىق بەھەنە اورغىغۇ مەلۇواركىن فەركىن يېغىن جلۇوفر ايت تىنافىي رسول الله (ص) تله منصىرىكىن مرىيەتىت کران بىليو ملاياني كېبىسان صحابەت ۲ دان مېرىي فلواغ كىد مەن ئەپەن ئەپەن ئەپەن ئەپەن ئەپەن ئەپەن ئەپەن ئەپەن كەدودقىن دىدالىم كىسمانىن .

رسول الله (ص) مەرجاڭىن يەدمىكىن، منجىتىكىن هاتى ۲ مرىيەت يەدقىندۇغ ماسىيە ليار ايت، دغۇن فرنتە الله يەدوھىوكتىن دىدالىم القرآن دىدالىم سورە بىراءة مېرىي اذن سفایي منجىتىكىن هاتى اورغۇرامىي يېغى ماسىيە ليار دغۇن ھابوان درفدى كەمپولان زىكەة - اورغۇ اينلە يەندەكتاڭىن موەلەف يەننىي يەلدەجىنلىكىن هاتىن .

اولە ايت رسول الله (ص) تادەندۇغ سالە تىكىل بىھاكىي ۲ كىن هرت رەفاسن فرۇغ كىد مرىيەت ۲ يېشىلە داذا ئەن الله كەدان سفایي مرىيەت جىنچ. تىدق اد يېغى منجادىي سېسىر ۲ دىلىل دىدالىم مسئىلە اين درفدى عمالان رسول الله (ص) تىكىل منجالنکن کعادىلن دغۇن سەفنوھ ۲ لەمكىن لە جاۋە لاكىي بىكىدا تله مەڭكالقىكىن سفایي صحابەت ۳ ملاكۆكىن كەمدىن درفدى وفاتىن دان خلېفە يەبرامەفة تله قۇن مەڭكالقىكىن تىنافىي دغۇن مالۇن اورغۇ ۴ يېغى كەمدىن درفدى مرىيەتىت تىدق منونىكىن دغۇن سەفنوھ ۲ نىشانى.